

ROTHER VILH.

**Mindeblad om, Rudolph Rothe, Etatsraad,
Inspecteur over de kgl. Slottes Lysthaver,
født 12te Octbr. 1802, død 30te Jan. 1877**

[S.l.]
1877

Tillykke med din eBog

Du har modtaget en eBog via **Det Kongelige Biblioteks EOD-service**.

Vi håber, du vil finde den både nyttig og let at anvende. eBogen er leveret til dig som en søgbar PDF-fil, og det giver dig nogle særlige anvendelses-muligheder.

Hvordan du bruger eBogen

Læse på din skærm

Du kan åbne og læse eBogen via din almindelige PDF-reader, der ligeledes giver dig mulighed for at bladere mellem siderne og zoome i teksten.

Udskrive på din printer

Du kan skrive hele – eller enkelte sider af - eBogen ud på din egen printer.

Gemme på din computer

Du kan let gemme eBogen på din private computer, USB-nøgle eller diskette.

Søge tekst

Du kan søge efter ord, dele af ord eller hele sætninger, i eBogen ved at bruge PDF-Reader'ens indbyggede søgefacilitet. Denne finder du ved at klikke på ikonet "Search" , eller trykke på tastaturknapperne [Ctrl+f].

Kopiere og genbruge tekst

Du kan kopiere tekst fra eBogen ved at klikke på ikonet "Select toolbar" , indramme den tekst, du ønsker kopieret og trykke på tastaturknapperne [Ctrl+c]. Du indsætter teksten, hvor du ønsker det, ved at klikke [Ctrl+v].

Kopiere og genbruge billeder

Du kan kopiere billeder fra eBogen ved at klikke på ikonet "Snapshot Tool" og indramme billedet, du ønsker kopieret. Du indsætter billedet, hvor du ønsker det, ved at klikke [Ctrl+v].

Betingelser for brug

Bruger du eBøger fra Det Kongelige Biblioteks EOD-service accepterer du samtidig de betingelser, der knytter sig til brugen af disse pdf-filer. Den vigtigste af disse betingelser er, at du kun må anvende eBøgerne til personlig ikke-kommerciel brug.

Læs alle betingelserne på <http://books2ebooks.eu/odm/html/kb/da/agb.html>

Mindeblad

viii

Rudolph Rothe,

Statsraad, Inspecteur over de kgl. Slottes Lysthave,
Ridder af Danebrog og Danebrogsmand,
født 12te October 1802, død 30te Januar 1877,

ved

Wilh. Rothe.

vide ill. Tidende af 11 Febr. 1877.

Idag, 5te Februar 1877, samles man i Frederiksberg Kirke om min kjære Broder Rudolphs Afske. Da jeg er forhindret i at være med, vil jeg imidlertid skrive ham et Mindeblad. Han fortjener det, thi han var en af vor Tids bethdeligere Personligheder, en uddannet Charakter.

Af vor Faders, Conferenceraad Christian Rodhes mange Sønner var han den fjerde, født 12te Octbr. 1802. Vi bleve i vore første Aar underviste hjemme af vor uforglemmelige Lærer, den for ikke længe siden afdøde Pastor Henning Christopher Gøtsche. Men Rudolph havde ikke lyst til den studerende Vej; han kaldte det paa sin Drengesvis „Slavearbejde“ at lære Latin; men han indhentede senere det Forsømte. Senere bleve vi satte i Borgerdydsskolen i Clareboderne, og da Rudolph i Realclasserne. Det var dengang Skik at gaae i Skole baade

Formiddag og Eftermiddag; vort Hjem var i Frederiksberg Allée; det var en lang Skolevei at passere 4 Gange hver Dag. Vi brugte hver Gang $\frac{1}{2}$ Time idetmindste. Rudolph var stadigt først færdig. Han spændte sine Bøger og gav sig Tid til at knappe Frakken. Derpaa gik han sin rolige og faste Gang, og naaede Skolegaarden i rette Tid; Hermann og jeg kom senere affted; vi halede af med lange Skridt og kom jevnligt for seent. — Saa skulde vor Livscarriere bestemmes. Vore Forældre havde to gode Eiendomme, Bennerstly i Frederiksberg Allée med et større Tilliggende, og Hovedgaarden Verchenfeldt ved Kallundborg. Det var gode Tider for Landmænd; to af os skulde være Landmænd; August var Militair, at jeg skulde være Præst var en afgjort Sag fra mine første Aar. Carl blev da Landmand strax, og kom til Verchenfeldt; Rudolph skulde midlertidig bestjæftiges, indtil han naaede Alderen. Fader gav ham da Valget, om han vilde paa et Godscontoir eller i en Have. Han valgte uden Betænkning Haven. Det skulde være foreløbigt, indtil han voxede til og siden fik et Landbrug; men det blev hans Lyst og hans Liv og derfor hans Levnet.

Han blev da sat i Være i Frederiksberg Slotshave under Gartner Petersen, og kom senere deraf til Rosenhorg under Lindegaard. Det var en droi Væretid for ham. Gartneriet stod dengang endnu paa et lavt Trin herinde, det var endnu mestendeels kun et Haandværk, og Gartnerne, selv Slotsgartnerne vare kun simple Folk uden Dannelse. Det var ofte ubehagelige Omgivelser, i hvilke

han maatte tilbringe sin Dag, og det var jevnligt simple Folk, til hvilke han maatte staae i Forhold, for ikke at tale om, at han maatte tilbringe mangen Dag med trivielle Arbejder, der lige saa godt kunde været udførte af en Dag-leier. Den første Dag i hans Gartnerliv tilbragte han med at trille Gødning til Aspargesbedene. Men han gennemgik det roligt, uden nogenfinde at klage. Han var vel lidt af sine Omgivelser, og vel hndet af begge sine Mestre, ligesom han ved Flid og Opmærksomhed erhvervede sig en Ovelse i de simple Arbejder, der siden kom ham tilgode. Han var uden Tvivl den første af de mere dannede Klasser, der gav sig ind i den Haandtering, ligesom han siden blev en af de bedste til at høre Haandteringen til Videnskab og skøn Kunst. Naar Gartneriet da nu er en videnskabelig eller skøn Kunst, der drives af ædelt dannede Mænd, saa vide vel de Færreste, hvem der er dette nye Lands Opdager.

I sin Færetid paa Rosenborg besøgte han om Aftenen Tegneskolerne paa Charlottenborg, og da Tiden kom, indleverede han en god Provetegning af et Haveanlæg og underkastede sig Gartner-Examen med megen Roes. — Han fik strax efter en lønnet Plads i den botaniske Have under Holbøll. Nu kunde han dog lidt deeltage i Selskabelighed, og man saa ham meget gjerne. Men han maatte være hjemme Klokken 10, thi saa gik man i Seng i Gartnerboligen, og saa kunde han ikke komme ind. — Nu da han var modnere og han var bleven sig sit Kald bevidst, vaagnede Nysten hos ham efter Kundskab og Dannelse

og denne Stræben forlod ham ikke til hans Død. Han lagde sig ivrigt efter Botanik, og han fik heri en god og velvillig Veiledning af Prof. Rud. Bsch, der siden var Conservator ved Prinds Christians Samlinger. Nu favnede han den Kundskab i Latin, som han som Dreng havde bragt, og med Flid og Eyst bedrev han dette Arbeide, han som Dreng havde kaldt Slavearbeide, idet han lærte Latin. Ogsaa Musik glædede hans milde Sind, og han lagde sig efter Valdhorn og Clarinet; men han havde for lidt Tid til Ovelse til at bringe det til Noget. Jeg omtaler dette kun som et Moment med i den Stræben efter Dannelse, der var hos ham. — Endelig viste der sig Leilighed til Opfyldelsen af hans Ønske om at see fremmede Lande og deres Havekunst, og vor kjerlige Broder August og hans Kone toge ham ved denne Leilighed under Armene, hvorfor de stulle have Tak. Han udvidede nu sine Kundskaber i fremmede Sprog, og saa reiste han, uden Tvivl, i Efteraaret 1824 til Berlin. Efter nogle Maaneders Ophold her reiste han til Potsdam, hvor han havde Anbefaling til Haveinspecteuren, der atter henviste ham til Slotsgartner Sello ved Haven til Sanssouci. Denne fattede snart Indest for den vakre og flinke unge danske Mand, og han betroede ham en mere selvstændig og lønnet Bestilling som Bestyrer af den saakaldte Kronprindsens Have under Slotsgartneriet. I Aaret 1825 kom jeg til Berlin, og det varede naturligvis ikke længe, inden jeg tog til Potsdam og til Rudolph. Jeg traf ham i bemeldte Kronprindsens Have, beskæftiget med nogle Arbeidere.

Han blev naturligvis meget glad ved Mødet, men han blev sin Samvittighedsfuldhed tro. Neppe havde vi sagt Goddag, saa tilføiede han: „Lad mig først sige disse Følt Bæfled“. Saa sagde han dem hurtigt, men nøiagtig og fuldstændig Bæfled, og saa først gif vi sammen om i Haven. Da vi underveis havde beseet nogle Udsigter, sagde han: „Nu skal jeg vise Dig nogle smukke Ansigter“. Der var ingen Følt i Haven; jeg begreb ikke, hvilke Ansigter det skulde være. Saa førte han mig hen til nogle smukke Trægrupper og Havepartier, vuer, som de Franske kalder dem. Dem kalde Tydskerne „eine Ansicht“, men naturligvis ikke ein Gesicht. Rudolphs Udtryk var en Germanisme, og nu forstod jeg ham.*) Vi besaae endnu den berømte Slotsmølle lige ved Haven, som Frederik II. vilde tage. Men den mægtige Souverain var forstandig og retsindig nok til at lade sig skræmme, da den dristige Møller truede ham med Kammerretten i Berlin. Vi skiftes da efter at have gjort Aftale om at tilbringe Aftenen sammen i mit Herberge, som jeg havde taget i et lidet Gæstgiversted udenfor Byen tæt ved Haven.

Fra Potsdam gif Rudolph over Dresden og det sachsiste Schweiz til München, hvor han tilbragte den næste Vinter. Her besøgte han Haverne, men uden at have fast Arbeide. Derhos øvede han sig i Sprog, deriblandt i Ita-

*) Dette er en af de to eneste Germanismer, hvori jeg nogenfinde har grebet ham, skjøndt han var saa længe alene i Tydskland. Den anden Germanisme var, at han talte om „Afguden“ paa sin Porcellains Pipe. Han meente Svampdaasen, som Tydskerne kalde „der Abguss“.

liekst; men især uddannede han i denne Kunstens By sin
 medfødte Sands for det Skjønne, der blev den ledende
 Idee i hans Gartnerfærd. Ligeledes øvede han sig i Teg-
 ning. Han blev da bekendt med en ung Kunstner, der fik
 Lyst til at male dette smukke og karakteristiske Hoved.
 Rudolph gik stadig i en lys graa Frakke med opstaaende
 Krave, knappet op i Halsen med een Rad Knapper, som de
 dengang brugelige Officersfrakker. I denne malede denne
 Kunstner ham, kun at han slog en sort Kappe udenom. Der-
 over bæres da Hovedet med den regelmæssige ovale Form og
 regelmæssige Ansigtstræk; det stærke fulsorte Haar og Baffen-
 barter, den brunlige Teint og det bekendte livlige milde Smil
 over Ansigtet; men fremfor Alt de prægtige mørkbrune Dine,
 fulde af Liv, Forstand og Kraft, og dog saa milde. Stykket
 kom paa Udstillingen og vakte Opmærksomhed. Kort efter gik
 Rudolph ud i Dyrehaven for at see paa de øgl. Jagter.
 Kongen lagde Mærke til Maleriets Original, og lod ham
 kalde til sig. Billedet blev Rudolph foræret; han sendte
 det hjem og vi have ofte betragtet det over Sophaen i
 hans Spisestue. Det burde lithographeres. Fra München
 gik han om Foraaret over Alperne til Lombardiet, for at
 see det Land, hvor Dranger og Druer voxe i fri Land og
 lære deres Dyrkning der. Han vendte tilbage over Schweiz,
 hvor han kom i Fare. Det var meget tidligt paa Aaret.
 Det lidet Følgefskab blev paa Grimsjelen overfaldet af Sne-
 fog, som skjulte Veien; dog undslap de. Han gik derpaa
 til Holland og derfra hjem, hvor han kom 1827. — Alle
 disse Reiser gjorde han paa sin Fod, som det er sædvanligt

for unge Mænd, der ville see sig om, og ikke blot fare igjennem Landet i en Deligence. Og saa her bar hans Dragt Bidne om hans sædvanlige Betænkksomhed. Hans Dragt var beqvem; over Skulderen bar han sin Regnkappe paa de preussiske Soldaters Maade, og hans Paraplui var spændt over Randselen.

Han hjembragte to Dagbøger; den ene alene over hans Kunst. Hans uddannede Kunstfands og hans store Kjærlighed til Naturen havde ladet ham see det Skjønne i en ved Kunst forædlet Natur, og han var med aabne Øine gaaet igjennem smukke Landskaber. Derfor blev „Landskabsgartneriet“, som han kaldte det, hans specielle Fag. Dette var da hos os saa godt som ubekjendt. Kun i Frederiksberg Have i dens ældre skovartede Skikkelse havde man et famlende Forsøg. Efter Hjemkomsten omarbejdede han sin Dagbog over Gartneriet, og den udkom paa Reitzels Forlag. Den vakte Opmærksomhed, og den kom ogsaa i Hænderne paa den ædle Grev Wilhelm Moltke til Bregentved. Denne kaldte ham til sig, og overdrog ham at gjøre Udkast til Omlæggelse af Bregentved Have. Han gjorde Tegningerne, som behagede Greven, og nu skulde de udføres. Dertil gav man ham nogle udlevede Ugedagsmænd, som kunde lidt og vilde mindre. Men alle de nye store Grønpletter skulde omgraves. Istedetfor nu at gjøre Larm, og kræve Folk, tog Rudolph en Spade, stillede alle Mændene i Række, saa grov han selv for, og de maatte følge. Greven saae tilfældigvis dette, og han fattede fra den Tid stor baade Agtelse og Godhed for Rudolph.

Han gjorde ham til sin Secretair, han havde ham gjerne om sig, og han var hele Familiens Yndling. Her giftede han sig første Gang med Ane Friederich, som han elskede med sit varme Hjertes dybe Kjerlighed, og som blev hans Børns Moder. — Da Anlægget var færdigt behagede det almindeligt; det var det første Anlæg af den Slags her i Landet, og det var meget vel lykkedes. Mange Aar efterat Rudolph havde forladt Bregentved kom en Tourist, saavidt jeg mindes var det Köhl, her til Landet. Han kom til Gisselsfeldt og blev derfra ført til Bregentved. Da han havde seet Haven med de vel smykkede udstrakte Græsplainer, de mange smukke Partier, de vel slyngede Gange, det forstandige Valg og Sammenpasning af Træer, den smukke Fordeling af Lys og Skygge, og de forskjellige Farver af Løvet osv., saa erklærede han i sin Reisebeskrivelse, at den Mand, der havde udført dette, burde sættes ved Siden af de bedste Landskabsmalere.

Greven skiltes nødig fra ham; men han var retsindig nok til at anbefale ham til Tjenesten ved Frederiksborg Slotshave. Her blev det ham overdraget at omdanne den nu forældede Have. Han udkastede Tegningerne med stor Skaansomhed for det Gode af det Gamle. Tegningerne bleve approberede, og nu skulde der strides til Udførelsen; men her mødte nu en anden Vanskelighed. Frederik VI. havde paa Fredensborg som Dreng blot døiet Dødt; han havde ingen Kjerlighed til Stedet, det var ham ligegyldigt, hvad de gjorde dermed. Anderledes forholdt det sig med Thronfølgeren Prinds Christian, senere Chri-

Christian VIII. Han vilde ikke, at der maatte rores ved hans Erindringer, og ham turde man ikke forbigaae. Her vare gode Raad dyre. Saa kom Prindsen paa Slottet til Sagt, Rudolph bad om Audients, og forklarede sine Planer. Prindsen hørte paa hans forstandige Tale, og satte ham derefter Stevne i Haven. Prindsen lod sig føre om til de Steder, hvor Forandringer skulde skee, lod sig Planerne forelægge og Grundene forklare. Tilslidst satte han sig paa en Bænk med Rudolph i Haven; de samtalede en Times-tid; han fattede Agtelse og Godhed for Rudolph, og da Prindsen gik, havde Rudolph fri Haand. Dette blev hans andet store Bænk; men ogsaa det laae fjernt fra det store Publicum. — Paa Fredensborg havde han stedsse Elever i Huset. Opmuntrede ved Rudolphs Exempel var der ogsaa andre dannede Familier, der anbragte Sønner i den Bei, og da helst hos Rudolph. Flere af vore nulevende dygtigste Mænd i Taget ere Rudolphs fordums Elever.

Paa Fredensborg havde han den store Sorg at miste ved Døden sin første Hustru. Men med sin dybe stille Gudsfrugt har han i Troen denne Smerte med Taalmodighed. — Efter Christian VIII. Thronbestigelse blev der gjort den Forandring, at alle Slottenes, undtagen Rosenborg, Deconomiehaver bleve bortforpagtede, og Lysthaverne skulde forenes under en fælles Inspection. Fra den Tid Kongen paa Fredensborg havde lært Rudolph at kjende, var han selvstreven til denne Plads med Bolig paa Frederiksberg.

Han blev her andengang meget lykkelig gift med Hanne Mangor, og han udtalte sig for mig om sin Tilfredshed. Kongen vilde nu have Søndermarken omdannet; Kongen tilfagde ham til Møde paa Stedet, og Kongen kom trods det stærke Regnveir. Han gik omkring overalt, hvor der skulde gøres Forandringer, yttrede sin Mening og hørte paa Rudolphs Bemærkninger. Tegningerne bleve da udførte og approberede. Men nu mødte en Vanskelighed af samme Art, som ved Fredensborg. Frederik VI. Enke, Dronning Marie, havde stedsse betragtet Søndermarken som sin private Have, hun holdt den strengt aflukket for Publicum, for der at tage sine private Spadseretoure, da hun ikke viste sig for Publicum uden med Høitidelighed. Hun havde endnu Frederiksberg Slot til Sommerresidents, endstjændt hun kun lidt benyttede det. Hun vilde nu paa ingen Maade tillade, at der blev sædlet, om end kun et Træ. Rudolph fik vel Audients og blev ogsaa vel modtaget; men Dronningen var ikke let at omstemme, og den gamle Dronning maatte jo respecteres. Kongen havde befalet; men Enkedronningen sagde Nei. Først omsider ved snild og besindig Fremfærd lykkedes det at erhverve hendes Samtykke.

Nu udførte Rudolph de bekjendte smukke Anlæg i Søndermarken og Frederiksberg Have. Publicum, der i vore Drengaar meget havde besøgt Frederiksberg om Sommeren, var blevet kjed af de forældede Anlæg i Haven, og det var udelukket fra Søndermarkens desuden lidet smukke Skovplantning. I en lang Række af Aar havde det været

øde og tomt derude. Nu strømmede Publicum atter til, og Tilstrømningen er endnu i Tiltagende, thi man bliver ikke kjed af det, som er virkelig smukt. Upaatvivleligt har dette ogsaa haft en forædlende Indflydelse paa den kjøbenhavnske Almue. Derfor udvirkede han ogsaa, at der ikke bevilligedes Beværtningssteder i Haven. Han elskede Haverne og deres Træer, han glædede sig saa hjerteligt over hvert Træ, der ved Frihed i Væksten kunde udfolde sin løvrige Krone. Det gjorde ham derfor ondt, naar et tankesløst Publicum brød de unge Dviste af Træerne for at bære Mai hjem, og derved skamferede Træerne, eller det tilføiede de grønne Pladser. Folk skulde vidst, hvor det skar ham i Hjertet, saa havde de ikke nænnet at gjøre det.

Dette var hans tredie store Arbeide. Med disse Arbeider var Landskabsgartneriet grundlagt i Danmark, og nu er det saa udbredt. — Han skrev nu et vakkert lidet Skrift: „Landskabsgartneriske Betragtninger over Danmark“, som udkom hos Reitzel. Siden den Tid har han under sin Virksomhed som Have=Inspecteur anlagt mange nye Partier og omdannet ældre, saavel i Slotshaverne som i de Have=Anlæg, der privatim vare anlagte af ham, eller stillede under hans Tilsyn. Dermed vedblev han til det sidste, som en Digter, der efter sit Hovedværk endnu udsender mindre Digte. Men selv om jeg kjendte dem alle, vilde det være for mange til her at opregne endog blot de vigtigste. Hans Flid og Virksomhed var usvækket, indtil Arbeidet ved hans Død faldt ud af hans Haand.

Jeg vil komme til dybt at savne hans hjerlige op-
 livende Omgang og Samtale. Hans Aand var ædelt ud-
 dannet, og hans Hoved fuldt af kloge og gode Tanker.
 Dog var det ikke mere rigt end hans varme Hjertes dybe
 Kjerlighed, hvormed han elskede sin Hustru, sine Børn og
 Børnebørn, sine Sødsfende og Venner. Han saae vel vore
 Alles Feil; men han oversaae dem og elskede os ligesuldt.
 Derfor savne vi ham. Hans Væsen var fint og belevent,
 ikke med Galanteriets kunstige Belevenhed, men med den,
 som sin Tact for det Passelige og Velvillie mod Andre
 giver den dannede Mand. Han var ogsaa vel seet af den
 fgl. Familie, og han spiste stadigt ved Taslet, naar han
 kom til Fredensborg eller Sorgenfri. Og inderst i sit
 Hjertes Dyb gjemte han sin Gud Fader og sin Frelser.
 Han førte sjældent fromme Talemaader; men man vidste
 med ham, hvor dyb og inderlig hans Gudsfrøgt var.
 Derfor var der Fred og Klarhed i hans Indre. Hans
 Livs Aften var lys og solbeskinnet fra Gud. Han frøgtede
 ikke Døden, thi han vidste, at den bragte ham hen til det
 Bedre. — Saa kom den, og bragte ham hurtigt og let til
 de Levendes Land.

Vemmeløv, 5te Febr. 1877.

Wilh. Rothe.

Læs mere om projektet på:

www.kb.dk/EOD

www.books2ebooks.eu

Om EOD-projektet

“eBooks on Demand” (EOD) – på dansk “eBøger on Demand” – er et europæisk samarbejdsprojektet, der blev indledt i 2006. Det omfatter 14 national- og universitetsbiblioteker fra hele Europa og finansieringen sker bl.a. via EU.

Projektet har gjort det muligt for brugere af Det Kongelige Bibliotek at bestille ældre bøger som eBøger på nettet via REX. På længere sigt vil brugere på denne måde få adgang til millioner af bøger på nettet fra europæiske biblioteker leveret i digital form som søgbare PDF-filer – såkaldte eBøger.